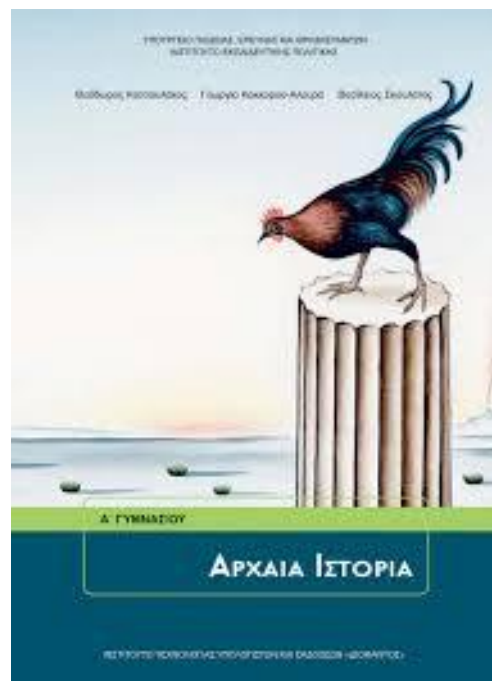

ΙΣΤΟΡΙΑ΄Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Μυκηναϊκός πολιτισμός

Διδάσκων καθηγητής: Νίκος Παπακωνσταντίνου

Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός

1. Τι ονομάζουμε «μυκηναϊκό πολιτισμό»;

«**Μυκηναϊκός πολιτισμός**»: Ονομάζεται ο σπουδαίος πολιτισμός που αναπτύχθηκε στην ηπειρωτική Ελλάδα κατά την ύστερη εποχή του Χαλκού (1600-1100 π.Χ.). Κέντρο του πολιτισμού αυτού στάθηκε η πόλη των Μυκηνών στην Αργολίδα της Πελοποννήσου, από το όνομα της οποίας παίρνει το όνομά του αυτός ο πολιτισμός γενικά, ενώ άλλες σημαντικές πόλεις του υπήρξαν η *Τίρυνθα*, το *Άργος*, η *Θήβα*, ο *Ορχομενός Βοιωτίας*, η *Πύλος* και η *Ιωλκός* (στη θέση του σημερινού Βόλου).

2. Ποιοι είναι οι φορείς του «μυκηναϊκού πολιτισμού»;

Ο πολιτισμός αυτός είναι **ελληνικός**, είναι ο πρώτος που δημιουργήθηκε και άκμασε **από ελληνικές φυλές** (*Αχαιοί, Δαναοί, Αργεΐοι...*) οι οποίες εγκαταστάθηκαν στη στεριανή Ελλάδα και σε μεγάλο βαθμό αφομοίωσαν τους Προέλληνες κατοίκους της.

3. Πώς ήταν χτισμένες οι πόλεις των «Μυκηναίων»;

Από τους «Μυκηναίους» χτίστηκαν οχυρωμένες **ακροπόλεις**, (δηλαδή λόφοι πάνω στους οποίους δημιουργήθηκαν τα διοικητικά κέντρα) με μεγάλα οχυρωμένα ανακτορικά συγκροτήματα. Τα **μυκηναϊκά ανάκτορα** ακμάζουν μεταξύ των ετών 1400-1200 π.Χ. Τα τείχη των ακροπόλεων ήταν φτιαγμένα από τεράστιους ογκόλιθους και ονομάζονται «**κυκλώπεια τείχη**». Ταυτόχρονα κατασκευάστηκαν και οι μεγάλοι «**θολωτοί**» τάφοι των βασιλιάδων. Γύρω από τις οχυρωμένες ακροπόλεις χτίστηκαν οι οικισμοί των πόλεων, όπου κατοικούσαν οι γεωργοί και οι τεχνίτες.

4. Με ποια επαγγέλματα ασχολούνταν οι «Μυκηναίοι»;

Οικονομική βάση του μυκηναϊκού πολιτισμού ήταν η γεωργία και η κτηνοτροφία. Με κέντρο τα ανάκτορα των ακροπόλεων αναπτύχθηκε η βιοτεχνία (η λιθοτεχνία, η μεταλλουργία, η αγγειοπλαστική). Από το 1450 π.Χ. οι «Μυκηναίοι» αναπτύσσουν

σπουδαία ναυτιλία, κυριαρχούν στη θάλασσα και αναπτύσσουν το εμπόριό τους με άλλες περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου. Καταλαμβάνουν την Κρήτη, μετά την καταστροφή των μινωικών ανακτόρων-διοικητικών κέντρων. Στο τέλος της Μυκηναϊκής εποχής οι κάτοικοι της στεριανής Ελλάδας, του Ιονίου πελάγους και της μυκηναϊκής Κρήτης είναι σε θέση να διεξάγουν μακρινές πολεμικές επιχειρήσεις με σκοπό τον πλουτισμό. Γίνεται ο «Τρωικός πόλεμος» (σε χρόνους γύρω στο 1200 π.Χ)

5. Ποια ήταν η δομή και οι κοινωνικές τάξεις της Μυκηναϊκής κοινωνίας;

Η μυκηναϊκή κοινωνία παρουσιάζεται με μια στέρεα ιεραρχία ως προς την οργάνωσή της, η οποία μας θυμίζει μια πυραμίδα.

Στην κορυφή της βρίσκεται ο βασιλιάς (ο άναξ). Ακολουθούν οι αυλικοί αξιωματούχοι και οι ιερείς. Πιο κάτω βρίσκονται οι κάτοικοι κάθε περιοχής (γεωργοί, κτηνοτρόφοι και τεχνίτες) που αποτελούσαν τους «δήμους». Στη βάση, τέλος, της πυραμίδας υπάρχουν οι δούλοι, δηλαδή άνθρωποι χωρίς πολιτικά δικαιώματα, προερχόμενοι κυρίως από τους αιχμαλώτους των πολέμων, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται στους αφέντες τους (εμφάνιση του δουλοκτητικού κοινωνικού συστήματος)

6. Ποια ήταν η θρησκεία των «Μυκηναίων»;

Στη θρησκεία των «Μυκηναίων» εμφανίζονται οι θεοί του Ολύμπου (Δίας, Ήρα, Αθηνά, Άρης, Ποσειδώνας... **εκτός από τον Απόλλωνα**). Φαίνεται όμως ότι πάνω κι από τους θεούς αυτούς υπάρχει μια γυναικεία θεότητα, προερχόμενη προφανώς από τις παλαιότερες θρησκευτικές παραδόσεις των γυναικείων θεοτήτων της γονιμότητας, η «σεβάσμια» θεά (*Ποτνία κυρία*)

Δεν υπήρχαν μεγάλοι ναοί, αλλά μικρά ιερά. Προσφέρονταν στους θεούς θυσίες ζώων (προβάτων), αρωματικά έλαια, μαλλί των ζώων και μέλι. Στην υπηρεσία των θρησκευτικών τελετών βρισκόταν μια τάξη αποτελούμενη από ιερείς και ιέρειες των θεών.

7. Ποιο είναι το είδος της γραφής στη μυκηναϊκή εποχή;

Η γραφή της μυκηναϊκής εποχής είναι συλλαβική. Κάθε γράμμα της αποτελεί μια συλλαβή. Ονομάζεται **ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Β΄** και τα δείγματά της έχουν βρεθεί πάνω σε πλήθος πήλινων πινακίδων στην Πύλο, στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στην Κρήτη. Η ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β΄ αποκρυπτογραφήθηκε το 1952 από τους Άγγλους αρχαιολόγους *Μάικλ Βέντρις* και *Τζων Τσάντγουικ*. Οι πινακίδες διαβάστηκαν και μας έδωσαν πολλές χρήσιμες πληροφορίες για τον τρόπο ζωής της εποχής εκείνης. Είναι μια καθαρά ελληνική γραφή, η οποία αποδίδει μια παλαιότερη φάση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

8. Γιατί παράκμασε ο μυκηναϊκός κόσμος και ποιο ήταν το τέλος του;

Η παρακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού επέρχεται στους χρόνους μεταξύ του 1200-1100 π.Χ. Περίπου το 1200π.Χ καταστρέφονται οι μυκηναϊκές ακροπόλεις, οι οικισμοί και τα ανάκτορα. Δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια τις αιτίες της καταστροφής αυτής, αλλά μάλλον επρόκειτο για συνδυασμό πολλών μαζί αιτιών, όπως:

-Η μεγάλη αναστάτωση και οι αναταραχές που σημειώθηκαν σε ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο, με τις επιθέσεις ξένων εισβολέων (των «λαών της θάλασσας») και την καταστροφή του μεγάλου κράτους των Χετταίων στη Μικρά Ασία. Αυτές οι αναστατώσεις έπληξαν και τον ελληνικό χώρο στα χρόνια μετά τον «Τρωικό πόλεμο»

- Οι αναστατώσεις, οι πόλεμοι και οι εισβολές νέων πληθυσμών, που έφεραν τεράστια οικονομική κρίση, με πτώση και καταστροφή του εμπορίου.

- Η μετακίνηση – μετανάστευση μέσα στον ίδιο τον ελλαδικό χώρο άλλων ελληνικών φύλων, τα οποία νικούν και υποτάσσουν τους «Μυκηναίους» (Αχαιούς-Δαναούς κλπ.) . Πρόκειται για την περίφημη «**κάθοδο των Δωριέων**», που από το χώρο της Πίνδου κινήθηκαν προς τη νότια Ελλάδα το 12^ο αιώνα π.Χ. και κατέλαβαν τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, νησιά του νότιου Αιγαίου και την Κρήτη.

9. Τι έδωσε στον τομέα της τέχνης ο μυκηναϊκός πολιτισμός;

Η μυκηναϊκή τέχνη κληροδότησε στον ελληνικό και στον παγκόσμιο πολιτισμό:

-Ανάκτορα απλά ως προς το σχέδιο, αποτελούμενα από: προθάλαμο, αυλή, κυρίως κτήριο (μέγαρον) με επίκεντρο την «εστία» (το βωμό στον οποίο άναβαν φωτιά και προσέφεραν τις θυσίες στους θεούς τους)

-Τείχη «κυκλώπεια», φτιαγμένα από τεράστιους ογκόλιθους, τα οποία διασώθηκαν από την καταστροφή των μυκηναϊκών ακροπόλεων και εντυπωσιάζουν μέχρι σήμερα για την τεχνική τους.

-Θολωτούς τάφους των βασιλιάδων, αποτελούμενους από έναν διάδρομο, χτιστό κυκλικό θάλαμο και θολωτή οροφή.

-Τοιχογραφίες, είδη κεραμικής (αγγεία) και περίφημα κοσμήματα φτιαγμένα από χρυσάφι και ασήμι (π.χ. κύπελλα διακοσμημένα), ξίφη, μαχαίρια, χρυσές προσωπίδες νεκρών βασιλέων κ.α. .

Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός μέσα από κείμενα πηγών αρχαίας ιστορίας-νεότερων μελετητών

Σύντομα σχόλια για τις πληροφορίες που μας δίνουν.

Α. Για τη σχέση μινωικού-μυκηναϊκού πολιτισμού

Ο ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟΥΣ ΜΥΚΗΝΑΙΟΥΣ

Μετά τη γοργή ανοδική πορεία περί το 1550, οι Μυκήνες είναι, πολιτικά και καλλιτεχνικά, ένα κέντρο πλούσιο και με επιρροή και η δύναμή τους θα βαίνει αυξανόμενη, σε αντίστροφη αναλογία με την παρακμή της Κρήτης. Οι σχέσεις με το νησί, εμπορικές στην αρχή, πρέπει κάποια στιγμή να εκτράπηκαν σε λεηλασίες, γιατί οι Μυκηναίοι δελεάστηκαν από τη λάμψη του κρητικού πολιτισμού. Το αποτέλεσμα ήταν μια γενικευμένη αφομοίωση του μινωικού πολιτισμού από τους Μυκηναίους, ένας εκμινωισμός που περιλαμβάνει τόσο πτυχές υλικές και εξωτερικές, με μινωικά αντικείμενα και διακοσμητικές τεχνικές που δημιουργήθηκαν σε μυκηναϊκό έδαφος, όσο και οργανωτικές, μεταξύ των οποίων πρέπει να συγκαταλεχθεί η υιοθέτηση της μινωικής γραφής για τα ελληνικά.

Martin S. Ruiperez – José L. Melena,

Οι Μυκηναίοι Έλληνες, Μετ. Μελ. Παναγιωτίδου (Καρδαμίτσα), σ. 17

Το παραπάνω κείμενο αναφέρεται στην εποχή της μεγάλης ακμής των Μυκηνών (16^{ος}-15^{ος} αι. π.Χ.), εποχή κατά την οποία εκεί αναπτύχθηκαν οι τέχνες κι ο πολιτισμός στο έπακρο. Όπως γίνεται φανερό από τα γραφόμενα του κειμένου αυτού, **ο μυκηναϊκός πολιτισμός επηρεάστηκε αποφασιστικά από τον μινωικό πολιτισμό της Κρήτης**, ο οποίος ήταν παλαιότερος και τον οποίο ο μυκηναϊκός πολιτισμός διαδέχεται και παίρνει απ' αυτόν την πρωτιά,

όταν η μινωική Κρήτη παρακμάζει πλέον. Το κείμενο συνδέει αποφασιστικά την υιοθέτηση των επιτευγμάτων του μινωικού πολιτισμού από τους μυκηναίους με το εμπόριο μεταξύ Κρήτης και ηπειρωτικής Ελλάδας, αλλά μας αποκαλύπτει επίσης ότι μετά την παρακμή της Μινωικής Κρήτης και την καταστροφή των ανακτόρων της το 15^ο αιώνα, οι Μυκηναίοι εισέβαλαν και επικράτησαν στην Κρήτη. Όταν οι Μυκηναίοι γνώρισαν τον μινωικό πολιτισμό δεν μπόρεσαν παρά να τον θαυμάσουν, να αντιγράψουν και να αφομοιώσουν τα καλύτερα επιτεύγματά του σε όλους τους τομείς: **στην αρχιτεκτονική (παρόλο που τα μυκηναϊκά ανάκτορα έχουν πιο απλό σχέδιο από τα μινωικά), στις διακοσμητικές τέχνες και τεχνικές (αφού και στα μυκηναϊκά ανάκτορα έχουμε τοιχογραφίες, όπως και στην Κρήτη), στις οργανωτικές μεθόδους, αλλά και στον τρόπο της γραφής.** Η ελληνική γραμμική γραφή β' είναι ουσιαστικά η μορφή που έλαβε στην ηπειρωτική Ελλάδα η γραμμική γραφή α' της Κρήτης. (βλ. σχολικό βιβλίο Αρχαία Ιστορία Α' Γυμνασίου, σελ. 29 και σελ.31 για τη γραφή)

Β. Για τη σχέση του μυκηναϊκού πολιτισμού με το εξωτερικό

Η ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΕΞΩ ΚΟΣΜΟΣ

Η μυκηναϊκή Ελλάδα, η οποία δημιουργήθηκε κυρίως με ανοίγματα προς το εξωτερικό, δεν ίδρυσε αυτοκρατορία. Άσκησε ισχυρή επιρροή, άμεση ή έμμεση, από τη Σαρδηνία έως τον Ορόντη, από τη Μακεδονία ως τον Νείλο, αλλά δεν άσκησε ποτέ πολιτική ηγεμονία. Αφού άντλησε από την Κρήτη, από την Εγγύς Ανατολή, ακόμη και από την Ευρώπη, τους παράγοντες της βαθιάς πολιτιστικής μεταβολής και αφού τους αφομοίωσε, η ηπειρωτική Ελλάδα παρέμεινε σχετικά ανεπηρέαστη από τις ξένες

πολιτιστικές επιδράσεις, ενώ παράλληλα οι οικονομικές επαφές με το εξωτερικό είχαν ζωτική σημασία για την ανάπτυξη και τη λειτουργία των ανακτορικών κέντρων. Και όταν οι επαφές αυτές διαταράχτηκαν ή διακόπηκαν, τότε το ανακτορικό σύστημα κατέρρευσε.

*René Treuil, Οι πολιτισμοί του Αιγαίου,
μετ. Όλγας Πολυχρονοπούλου (Καρδαμίτσα), σ. 47*

Το παραπάνω κείμενο εντοπίζει και πάλι τη σχέση του μυκηναϊκού πολιτισμού με τη μινωική Κρήτη, αλλά επεκτείνει το ζήτημα αυτό στην επιρροή που άσκησε και η Εγγύς Ανατολή (δηλαδή: Μικρά Ασία, Φοινίκη, Αίγυπτος, Μεσοποταμία) στη διαμόρφωση της ταυτότητας του πρώτου στη σειρά ελληνικού πολιτισμού (αφού οι προηγούμενοι του ελλαδικού χώρου θεωρούνται προελληνικοί). Ταυτόχρονα το κείμενο εντοπίζει την αντίστροφη κίνηση της ιστορικής διαδικασίας, δηλαδή **την άσκηση σημαντικής πολιτιστικής επιρροής των «Μυκηναίων» πάνω σε μια μεγάλη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου** (Άσκησε ισχυρή επιρροή, άμεση ή έμμεση, από τη Σαρδηνία έως τον Ορόντη, από τη Μακεδονία ως τον Νείλο). Και αυτό κρίνεται εξαιρετικά σημαντικό, αφού οι «Μυκηναίοι» δεν υπήρξαν ούτε κατακτητές ούτε αυτοκράτορες τεράστιων εκτάσεων. Επομένως, όλοι καταλαβαίνουμε ότι **η επίδρασή τους οφείλεται στην εξαιρετική ποιότητα του πολιτισμού τους, στις γνώσεις και στα επιτεύγματά τους**. Ήταν δηλαδή μια ειρηνική επιβολή των πολιτιστικών –πνευματικών επιτευγμάτων της Ελλάδας στον γύρω κόσμο, ήδη από μια πολύ μακρινή και πρώιμη εποχή.

Και ενώ μετά τη διαμόρφωση του μυκηναϊκού πολιτισμού γενικά η Ελλάδα παραμένει «*σχετικά ανεπηρέαστη από τις ξένες πολιτιστικές επιδράσεις*», δηλαδή δεν τις μιμείται άκριτα και δεν υποτάσσεται σ' αυτές, ωστόσο οι οικονομικές επαφές και ανταλλαγές με το εξωτερικό ήταν ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση του μυκηναϊκού πολιτισμού! Ακόμη κι ο πιο αναπτυγμένος πολιτισμός έχει ζωτική ανάγκη από τις επαφές του με το γύρω κόσμο για να ανανεώνεται. Το κείμενο τονίζει ότι όταν από αντίξοες διεθνείς συνθήκες διακόπηκαν αυτές οι επαφές «*τότε το ανακτορικό σύστημα κατέρρευσε*», δηλαδή ο μυκηναϊκός πολιτισμός παρήκμασε και καταστράφηκε. (Βλ. σχετικά για την καταστροφή αυτή στο σχολικό βιβλίο Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου, σελ.32, όπου επίσης εντοπίζεται ότι οι εξελίξεις στην Ελλάδα συνδέονται με την: «...τρομακτική αναστάτωση που επικρατεί αυτή την περίοδο στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, με την πτώση του

κράτους των Χετταίων και με τις επιθέσεις των λεγόμενων «λαών της θάλασσας» εναντίον της Αιγύπτου. Η αναστάτωση αυτή είχε ως συνέπεια την πτώση του μυκηναϊκού εμπορίου και τη σταδιακή παρακμή των μυκηναϊκών ανακτόρων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Μάλλον, όμως, η πτώση της μυκηναϊκής δύναμης οφείλεται σε ένα συνδυασμό και των τριών λόγων. Ο μυκηναϊκός πολιτισμός έχασε την ισχύ του, δεν κατέρρευσε όμως τελειωτικά. Πολλά στοιχεία του θα επιβιώσουν και θα μεταλαμπαδευθούν στην επόμενη φάση του ελληνικού πολιτισμού.»)

Ο Όμηρος για τις μυκηναϊκές πόλεις της Βόρειας Πελοποννήσου στον τρωικό πόλεμο

Άνδρες το Άργος έστειλε κι η πυργωμένη Τίρυνς
απ' το βαθύ λιμάνι τους η Ασίνη κι η Ερμιόνη,
η αμπελωμένη Επίδαυρος, τα μέρη της Τροιζήνος,
των Ηιονών, του Μάσητος, ακόμη της Αιγίνης·
τους διοικούσαν ο καλός στην μάχην Διομήδης
και ο Σθένελος· του δοξαστού υιός του Καπανέως,
και τρίτος ο Ευρύαλος, ο θείος, που εγεννήθη
απ' τον υιόν του Ταλαού τον άρχον Μηκιστέα·
αλλ' ήταν όλων αρχηγός ο ανδρείος Διομήδης·
κι είχαν ογδόντα ολόμαυρα κατόπιν τους καράβια.

Και οι Μυκήνες οι λαμπρές, η Κόρινθος πλουσία,
οι Κλεωνές καλόκτιστες, των Ορνειών τα μέρη,
η Αραιθυρέα πάντερπνη, η πόλις Σικυώνος,
εκεί που πρώτ' ο Άδραστος εγίνη βασιλέας,
η Υπερψία, και η ψηλή Γονούσσα και η Πελλήνη,
ο Αιγιαλός, το Αίγιον κι η απλωμένη Ελίκη

έστειλαν άνδρες σ' εκατό καράβια ανεβασμένους
και αρχηγός ήτ' ο κραταιός Ατρείδης Αγαμέμνων.
Εκείνος είχε τα πολλά και ανδρειωμένα πλήθη,
κι άστραφτεν όλος στ' άρματα κι επαίρετο η ψυχή του
ως ήταν εις την δύναμιν ο πρώτος των ηρώων...

(Από τη ραψωδία Β' της ΙΛΙΑΔΑΣ σε μετάφραση Ιάκωβου Πολυλά)

Η γνώμη του Θουκυδίδη για το μυκηναϊκό κόσμο και τον τρωικό πόλεμο
(αποσπάσματα από το Α' βιβλίο της Ιστορίας του)

Πριν απ' τον Τρωικό πόλεμο οι Έλληνες δεν είχαν επιχειρήσει τίποτε από κοινού. Νομίζω μάλιστα ότι το όνομα «Ελλάς» δεν είχε καν δοθεί σ' όλη τη χώρα και ούτε καν υπήρχε πριν από τον Έλληνα, γιο του Δευκαλίωνος. (...)

Τούτο το μαρτυρεί ο Όμηρος, ο όποιος, αν και έζησε πολύ μετά τον Τρωικό πόλεμο, πουθενά δεν χρησιμοποιεί την γενική ονομασία Έλληνες, αλλά την μεταχειρίζεται μόνο για όσους είχαν ακολουθήσει τον Αχιλλέα από την Φθιώτιδα, οι οποίοι ήσαν και οι πρώτοι Έλληνες. **Στα έπη του χρησιμοποιεί τις ονομασίες Δαναοί, Αργείοι και Αχαιοί.** Ούτε βαρβάρους αναφέρει, και τούτο, νομίζω, επειδή **δεν είχε ακόμα επικρατήσει το κοινό όνομα Έλληνες,** ώστε να τους διακρίνει κανείς όλους μαζί από τους βαρβάρους. Οπωσδήποτε **οι τότε Έλληνες** και όσοι αργότερα ονομάστηκαν Έλληνες έως ότου γενικευτεί η ονομασία **δεν μπόρεσαν πριν από τα Τρωικά να επιχειρήσουν τίποτε όλοι μαζί, γιατί και αδύναμοι ήσαν και δεν είχαν σχέσεις μεταξύ τους. Αλλά και την τρωική εκστρατεία ανάλαβαν μόνον όταν απόκτησαν αρκετή πείρα στη θάλασσα.** (...)

Πιστεύω μάλιστα ότι **ο Αγαμέμνων κατόρθωσε να οργανώσει την εκστρατεία εναντίον της Τροίας και να γίνει αρχηγός της,** επειδή ήταν ισχυρότερος από τους άλλους ηγεμόνες (...)

Χάρη σ' αυτή την κληρονομιά(εννοεί την εξουσία που του άφησε ο πατέρας του Ατρέας) και στην σημαντική, ναυτική υπεροχή του νομίζω ότι ο Αγαμέμνων μπόρεσε να οργανώσει την εκστρατεία όπου οι περισσότεροι τον ακολούθησαν μάλλον από φόβο παρά από προθυμία.(...)

Αν, λοιπόν, είχε μόνο στρατό και δεν είχε στόλο, δεν θα μπορούσε να κυβερνάει παρά μόνο τα κοντινά νησιά, που είναι λίγα. Από την εκστρατεία αυτή πρέπει να συμπεράνομε ποιά ήταν η προηγούμενη κατάσταση.

Το ότι οι Μυκήνες ήσαν μικρή πολιτεία και οι άλλες πολιτείες της εποχής εκείνης μας φαίνονται σήμερα ασήμαντες δεν είναι λόγος για ν' αμφισβητήσουμε ότι η εκστρατεία της Τροίας ήταν τόσο μεγάλη όσο την περιγράφουν οι ποιητές και όσο μας την παρουσιάζει η προφορική παράδοση.(...)

(μετάφραση Άγγελου Βλάχου)

Τα παραπάνω κείμενα μπορούν να συνδυαστούν με τις παρατηρήσεις του σχολικού βιβλίου (βλ. σελ. 32) για την ανάπτυξη της ναυτικής δύναμης των Μυκηναίων:

« Μετά την κυριαρχία τους στην Κρήτη (1450 π.Χ.), οι Μυκηναίοι γίνονται θαλασσοκράτορες. Σε ολόκληρο τον χώρο του Αιγαίου και στα μικρασιατικά παράλια ιδρύουν αποικίες και εμπορικούς σταθμούς. Παράλληλα, για την αναζήτηση πρώτων υλών και αγορών ταξιδεύουν μέχρι την Εγγύς Ανατολή, τη νότια Ιταλία, τη Σικελία, την Ισπανία και φαίνεται να έχουν σποραδικές επαφές με την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Αποικίζουν συστηματικά την Κύπρο και έρχονται σε επαφή με το κράτος των Χετταίων. Τα αρχεία των Χετταίων ονομάζουν τους Μυκηναίους Αχιγιάβα (Αχαιοούς) και τονίζουν ότι το βασίλειό τους είναι υπολογίσιμη ναυτική δύναμη.»